

Tobis-Šlechta-kinostroje s.r.o.

(1937) 1939–1953

Inventář

Název archivu:	Národní filmový archiv, Praha
Název archivní pomůcky:	Tobis-Šlechta-kinostroje s.r.o.
Časový rozsah pomůcky:	(1937) 1939–1953
Druh archivní pomůcky:	Inventář
Číslo evidenčního listu NAD:	57
Evidenční číslo pomůcky:	105
Jméno zpracovatele:	PhDr. Schwippel Jindřich
Místo a rok vyhotovení archivní pomůcky:	Hradištko pod Medníkem, 2008

I. Obsah

I.	Obsah	II
II.	Vývoj původce archivního souboru	III
III.	Vývoj a dějiny archivního souboru	V
IV.	Archivní charakteristika archivního souboru	V
V.	Obsahový rozbor archivního souboru	VI
VI.	Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení pomůcky	VI
VII.	Použité prameny a literatura	VI
VIII.	Inventární seznam	1

II. Vývoj původce archivního souboru

Rozsahem malý fond (1 karton) fragmentárně dokumentuje činnost významné firmy s plným názvem Tobis-Šlechta-kinostroje, společnost s ručením omezeným (německy: Tobis-Slechta-Filmgeräte, Gesellschat mit beschränkter Haftung). Firma byla založena r. 1939 tak, že do původní firmy Josefa Šlechty vstoupila na základě společenské smlouvy s podílem 55% velká německá firma – Tobis, Aktiengesellschaft se sídlem v Berlíně. (O předchůdcovských podnicích Josefa Šlechty jsou jen účetní doklady z let 1937–1939 a několik málo zmínek.)

O dějinách předchůdcovské firmy tak máme především zprostředkované informace¹ doplněné z fondu vlastním životopisem Josefa Šlechty (inv. č. 13). Josef Šlechta (26. 3. 1898–11. 4. 1966) založil po první světové válce mechanickou dílnu na výrobu promítacích strojů *Rekord*, později *Šlechta-kinostroje*. Jeho první slavná přijímací kamera všeobecně nazývaná *šlechtovka* je z roku 1923. Do dějin kinematografické techniky pak vstoupila jeho první tichá ateliérová kamera na světě, vyrobená v roce 1930. V roce 1937 byl Josef Šlechta majitelem obchodu *Kinopřístroje v Praze-Libni, Královské ul. 905*. Do roku 1948 bylo vyrobeno přes 300 kusů stále zlepšovaných kamer *šlechtovek*, které pracovaly v mnoha evropských i amerických filmových ateliérech.²

Přes nesporné kvality svých výrobků byla Šlechtova dílna (tehdy s názvem *Kinostroje*) v roce 1938 v hluboké finanční krizi. Vítaným východiskem se proto stala nabídka říšskoněmeckého Tobisu, jenž vstoupil do Šlechtovy firmy jako vlastník 55% podílu na majetku (prvním zapsaným německým společníkem byl Herbert Sell). Dílna v Praze-Nuslích, Jaromírova čp. 21/33 byla oddlužena a po celou válku formálně pokračovala ve své práci jako filiálka Tobisu. V r. 1943 měla firma 26 zaměstnanců. Lze jenom soudit, že vedle výroby nových kamer se zabývala i jejich opravami. V roce 1944 získal Josef Šlechta z pražského magistrátu živnostenský list. Ve firemním rejstříku Krajského soudu obchodního v Praze (dále jen KSO Praha) nebyla firma

¹ RYCHTÁŘOVÁ, Milena – HOLOUBEK, Jaroslav: *Dědeček byl můj vzor*. Květy, 31. 7. 2003, č. 31, s. 22-23.

² Ve sbírce Národního technického muzea v Praze (dále jen NTM) je 10 kusů různých modelů této kamery.

Tobis-Šlechta zapsána, protože J. Šlechta nemohl nebo nechtěl předložit požadované doklady.³

Faktické i právní dějiny Šlechtova podnikání a firmy Tobis-Šlechta jsou po květnu 1945 nepřehledné. Podle záznamu ze dne 15. června 1945 dal Šlechta souhlas k převezení své dílny na Barrandov.⁴ Výměrem Místního národního výboru Praha XIV. ze dne 23. června 1945 (čj. 91/45) byla na firmu Tobis-Šlechta jako na německý majetek uvalena národní správa s tím, že bylo povoleno filmovým ateliérům Barrandov „užívání strojů“. Dne 13. srpna 1945 odevzdává Josef Šlechta oprávnění k vedení živnosti. Dne 1. září 1945 ale uzavřel „úmluvu o společném podnikání“ s Antonínem Brúnou a Josefem Hlaváčkem. Národním správcem firmy Tobis-Šlechta se stal Václav Hájek. Jako předseda závodní rady se podepisuje Zdeněk Švestka a Vojtěch Trapl z filmových ateliérů Barrandov.

Josef Šlechta byl v květnu 1945 obviněn z kolaborace s Němci. Žalobcem byl mj. Ing. V. Ryšán, majitel továrny na kinostroje Cinephon ve Vysočanech, Královské ul. 187 (podle vlastního životopisu založil tuto firmu Josef Šlechta v roce 1923 právě s Ing. Ryšánem). Dle zápisu ze schůze Obvodní rady Prahy XIV. ze dne 8. května 1947 bylo řízení podle dekretu presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o národní cti, zastaveno. Přesto neustávaly pokusy o obnovení řízení a zabavení Šlechtova soukromého majetku včetně vily, kterou si postavil v Ratajích nad Sázavou, č.p. 106.

Práce v nuselské dílně po r. 1945 pokračovaly pod neustálým tlakem správy barrandovských ateliérů na přestěhování dílen na Barrandov (v r. 1947 měla firma 10 zaměstnanců a 2 učně). Souběžně se snahami barrandovských ateliérů běžel i meziresortní spor mezi ministerstvem informací a ministerstvem průmyslu, jehož výnosem ze dne 15. března 1949 byla národní správa Šlechtovy dílny předána Meoptě Přerov. Barrandov – zdá se, že zčásti nepravdivě – se bránil tím, že dílna slouží jen údržbě a opravám kamer.⁵

Z téhož roku je protokol o předání podniku novému národnímu správci Jiřímu Stejskalovi k zahájení likvidace. Již dne 5. ledna 1950 se národní správa vrací Barrandovu. Poslední uchovaný dokument ve fondu je z téhož roku a shrnuje i vývoj

³ Jako pražská filiálka akciové společnosti Tobis byla firma zapsána 1. prosince 1939 u Amtsgerichtu v Berlíně (odd. B., svazek 933, list 120, č. 58639).

⁴ Záznam podepsal i Šlechtův právní zástupce JUDr. Hanuš Bürgermeister, za barrandovské ateliéry pak dr. Jaroslav Leiser.

⁵ V korespondenci (16. 4. 1947) se uvádí, že mj. je hotova nájezdová kamera pro kreslený film, nahrávací stoly atd., srov. inv. č. 12. Tamtéž i německá nabídka a popis kamery Šlechta VII.

právních poměrů bývalé Šlechtovy dílny. Mimo jiné nepřímou potvrzuje existenci dvou dílen: znárodněvané a „likvidované“ Tobis-Šlechta a (snad jinak spravované) dílny Josefa Šlechty.⁶

III. Vývoj a dějiny archivního souboru

Jak již bylo uvedeno výše, fond je fragmentární. Díky omylu v evidenci daňového úřadu byly spisy firmy Tobis-Šlechta uloženy společně s dokumenty z provenience likvidované firmy Tobis, půjčovna filmů. Pravděpodobně tak došlo k promísení spisů obou firem, které byly společně uloženy ve Šlechtově nuselské dílně. Toto promísení přetrvalo i po dobu uložení v podnikovém archivu Ústředního ředitelství Československého státního filmu (dále jen PA ÚŘ ČSF). Po likvidaci PA ÚŘ ČSF v roce 1990 pak písemnosti převzal v roce 1991 bez předávacího protokolu a jakýchkoli evidenčních pomůcek Český filmový ústav, jehož nástupnickou organizací je Národní filmový archiv (dále jen NFA).⁷ Skutečnost, že se jedná o dva odlišné původce, byla odhalena po započetí pořádku fondu Tobis-Šlechta (list NAD č. 57) v říjnu 2008.

IV. Archivní charakteristika archivního souboru

Podle sdělení ze dne 28. května 1947 byly „mzdové listy v revolučních dnech ztraceny“ – z přístrojového vybavení dílny a zásob materiálu se však neztratilo nic. Většina písemností jsou opisy a celek, zdá se, je zbytkem dokumentace, která byla shromážděna s cílem znárodnění Šlechtovy firmy a pak její postupné formální likvidace. Slovem „likvidace“ v tomto případě musíme rozumět zánik právní existence firmy Tobis-Šlechta; nikoli však likvidaci (ve smyslu zániku) dílny jako takové. Její zaměstnanci byli převzati do stavu zaměstnanců státních filmových ateliérů a laboratoří.

„Disjecta membra“ fondu neumožňovala rekonstrukci původního uspořádání – pokud něco takového můžeme vůbec předpokládat. V první etapě bylo nutné fyzicky oddělit písemnosti firmy Tobis-Šlechta a firmy Tobis, půjčovna filmů. K vnitřní skartaci byly navrženy jen četné duplikáty a multiplikáty dokumentů. Torzo písemností bylo uspořádáno podle umělého schématu, které s přihlédnutím ke chronologii, odpovídá jejich obsahu:

I. Zakládající dokumenty

⁶ Z jednoho neověřeného opisu (ze dne 8. července 1947) se dozvídáme o existenci nikde jinde nezmiňované další dílny s adresou Přemyslovo nábřeží 13.

⁷ Rozhodnutí Ministra kultury ČR č. 31/1992 ze dne 8.10. 1992, č.j. 10625/92.

- II. Korespondence o zavádění národních správ, majetkoprávní záležitosti (informačně důležitý je poslední spis z roku 1950)⁸
- III. Fragment personálií
- IV. Bilance (1942–1944) a výpisy z účtů
- V. Doklady o zadlužení původní firmy a exekucích (1937–1939)
- VI. Inventury, odhadní soupisy – v roce 1948 „přecenil“ inventář J. Brichta (dále mj. podrobný inventář zařízení vily v Ratajích nad Sázavou, podrobné inventáře strojového vybavení dílen a zásob)

Většina dokumentů skupiny I., II. a VI. jsou strojopisné kopie na nekvalitním „průklepovém“ papíru. Jejich dlouhodobou trvanlivost nelze předpokládat.

V. Obsahový rozbor archivního souboru

Vzhledem k malému rozsahu fondu i jeho charakteru nebyly pořízeny žádné rejstříky. Jména významná pro dějiny filmu jsou zmiňována především v Šlechtově vlastním životopisu. Jsou to mj. zmínky o kontaktech s A. Kolowratem (jako majitelem Slaviafilmu) a kameramanech J. Bulánkovi, O. Hellerovi, J. Stalichovi, V. Víchovi a též o režiséru Josefu Medeotti-Boháčovi, jenž zprostředkoval Šlechtův kontakt s Tobisem a jak se zdá se Šlechtou spolupracoval. Z dochovaného fragmentu personálií je nejzajímavější vlastní životopis J. Šlechty (patrně z roku 1953) a materiály o jeho údajné kolaboraci. Z dochovaných bilancí (1942–1944) a výpisů z účtů bohužel nelze vyčíst nic o tehdy vznikajících produktech firmy.

Významným doplňkem studia přínosu konstruktérské činnosti Josefa Šlechty tak mohou být sbírky NTM v Praze a zde uložené různé modely Šlechtových kamer a firemní prospekty (viz pozn. č. 2).

VI. Záznam o uspořádání fondu a sestavení pomůcky

Materiály společnosti Tobis-Šlechta jsou uloženy v depozitáři NFA na Hradištku v jednom kartonu. Fond uspořádal, úvod sepsal a inventární seznam sestavil PhDr. Jindřich Schwippel ve spolupráci s Mgr. Tomášem Lachmanem v listopadu a prosinci 2008.

VII. Použité prameny a literatura

- Rychtářová, Milena – Holoubek, Jaroslav: *Dědeček byl můj vzor*. Květy, 31. 7. 2003, č. 31, s. 22–23.

⁸ Viz pozn. č. 5.

VIII. Inventární seznam

<i>Inv. č.</i>	<i>Sign.</i>	<i>Obsah</i>	<i>Časový rozsah</i>	<i>Č. evid. jednotky⁹</i>
I. Zakládající dokumenty¹⁰				
1		Společenská smlouva mezi J. Šlechtou a Tobis A. G.; německy. ¹¹	1939	1
2		Zápis firmy Tobis-Šlechta Filmgeräte GmbH. v Berlíně; německy.	1940	1
3		Žádost na Krajský soud obchodní Praha o zápis do rejstříku; německy.	1940	1
4		Opověď živnosti Tobis – Šlechta kinostroje s. s r. o.	1941	1
5		Žádost na KSO Praha – prodloužení lhůty k podání dokladů.	1940–1944	1
6		Živnostenský list z Magistrátu Praha; německy.	1944	1
7		Ohlášení zániku živnosti.	1945	1
8		Úmluva o společném podnikání – Šlechta, A. Brůna, Jos. Hlaváček (podepsaná kopie).	1945	1
9		Výměr ZNV Praha – uvalení národní správy (originál).	1948	1
10		Čs. státní film: Fr. Stejskal jmenován národním správcem místo V. Hájka (podepsaná kopie).	1948	1
11		Protokol o předání podniku národnímu správci k zahájení likvidace (podepsaná kopie).	1949	1
II. Korespondence – zavádění národních správ, majetkoprávní záležitosti				
12		Mj. 8.5. 1947 zastavené řízení dle dekr. č. 108/45, 24.11. 1947 nabídka a popis kamery Šlechta VII, 6.1. 1950 zpráva o chodu dílny, vysvětlení právních poměrů.	1947–1950	1
III. Personálie (fragment)				
13		Vlastní životopis J. Šlechty.	[1953]	1
14		Materiály o údajné kolaboraci J. Šlechty (opisy).	1945–1947	1
15		Revize mezd.	1947	1

⁹ Není-li uvedeno jinak, jedná se o karton.

¹⁰ Není-li uvedeno jinak, jen neověřené opisy.

¹¹ Není-li uvedeno jinak, jsou dokumenty v českém jazyce. Pokud není uvedeno jinak, jedná se o strojopis.

16	Seznam zaměstnanců; rukopis.	1947	1
17	Seznam zaměstnanců.	[1949]	1

IV. Výpisy z účtů, bilance

18	Účet u Legiobanky.	1939	1
19	Částečný účetní přehled; německy.	1938–1939	1
20	Zhodnocení majetku J. Šlechty; německy.	1939	1
21	Bilance	1942, 1943, 1944	1
22	Výpis z účtu.	1946	1
23	Závazky firmy	1949	1

V. Doklady o zadlužení firmy a exekuce

24	Doklady o zadlužení firmy a exekuce	1937–1939	1
----	-------------------------------------	-----------	---

VI. Inventury, odhadní soupisy

25	Inventury, odhadní soupisy (pražské dílny a vila v Ledečku n. S.).	1945–1949	1
----	--	-----------	---

Název archivní pomůcky:	Tobis-Šlechta-kinostroje s.r.o.
Časový rozsah pomůcky:	(1937) 1939–1953
Počet evidenčních jednotek:	1 karton
Počet inventárních jednotek:	25
Rozsah zpřístupněných archiválií:	0,12 bm
Stav ke dni:	18. 12. 2008
Archivní fond zpracoval:	PhDr. Schwippel Jindřich
Pomůcku sestavil:	PhDr. Schwippel Jindřich Mgr. Lachman Tomáš
Počet stran:	VI + 3
Číslo jednací:	NFA 2545/2008
Pomůcku schválil:	<u>11. 12. 2008</u> Datum
 Vladimír Opěla ředitel NFA